

Na uglu ulica Kumanovske i Stevana Nemanje nalazi se jedno od najreprezentativnijih i najstarijih zdanja starog Vršca, prva apoteka u ovom gradu.

Vrščani vole da pokažu i da se pohvale ovim spomenikom kulture, koji osim lepote i neobične arhitekture, skladišti tradiciju nemerljive vrednosti. Nije vrednost ovog depandansa Gradskog muzeja Vršca samo u arheološkim, istorijskim, umetničkim nalazima i delima, već i u onim tananim crticama, neispričanim doživljenostima i ličnostima koji su boravile, prolazile i delovale u njemu. Sve to, neposredno i šarmantno, grupi turista iz Beograda i Novog Sada, koja je u sklopu projekta Bogatstvo različitosti, a u organizaciji Turističke agencije Magelan boravila u Vršcu, predstavila je mr. Ivana Pantović, kustos muzeja:

-Zgrada je podignuta 1784. godine, pod nazivom „Apoteka kod spasitelja“ ili „Kod Salvadora“. Apoteka je kasnije dobila naziva „Apoteka na stepenicama“ jer je stepenište, kojim se danas ulazi u prostor, naknadno „nalepljeno“ uz zapadnu fasadu zgrade, gradene u stilu baroka, za koji nije karakteristično stepenište. Pre no što je izgađeno u zgradu se ulazilo sa druge strane, iz druge ulice, a apotekar je u nju ulazio iz svog stana i usluživao svoje mušterije. Kao Gradska apoteka funkcionsala je do 1971.godine, kada je predata gradu, a gradske vlasti su je ustupile muzeju da služi kao jedan depandans Gradskog muzeja

- Ovog trenutka su aktuelne četiri postavke: „Istorijat zdravstvene kulture“, „Sećanje na Paju Jovanovića“, „Arheologija, paleolit, neolit i srednji vek“, i „Medalje iz XVIII i XIX veka“, koje su Vrščani dobili za određena priznanja. U ovom muzejskom prostoru će se nalaziti deo zbirk i glavnog muzeja, dok se zgrada „Konkordije“, provobitnog muzeja, ne završi.

- Prvobitni vlasnici bili su Nemci rođeni u Vršcu, čiji su preci došli u ove krajeve u vreme Marije Terezije, od 1718. godine. Poslednji vlasnik ove zgrade, bio najmlađi polubrat Paja Jovanovića Aleksandar. On je zgradu kupio 1927. godine, kada je došao iz Budimpešte, gde se takođe bavio apotekarstvom. Paja Jovanović je živeo u jednom drugom delu grada u kući koju je podario, za potrebe prvog vršačkog vrtića, a ovde dolazio i susretao se sa svojom mnogočlanom porodicom. Aleksandar Jovanović je, pak, svoju apoteku „predao“ 1949. godine državi, a svoj stan, koji se nalazio u ovoj zgradi, prodao je gradu, tako da danas sve predstavlja jednu celinu. Jedini uslov prethodnog vlasnika, bio je da jedna soba bude priređena kao soba sećanje na njegovog polubrata Paju Jovanovića, što je grad i ispoštovao.

-Prva prostorija, tzv. „oficina“, nekadašnja apoteka, zadržala je svu autentičnost svoga vremena: kasu, vagu, zvono na ulazu, stojnice, u kojima su se čuvale hemikalije, kompletan inventar je iz druge polovine XVIII veka.

-Druga prostorija, prikazuje istorijat zdravstvene kulture. U njoj su sačuvane neke prese za pravljenje lekova, slike starih vršačkih apoteka, iz 1878. godine, kada je Vršac imao 24.000 stanovnika i četiri privatne apoteke. Inače, do kraja Drugog svetskog rata, Vršac je imao šest privatnih apoteka. Tu su neke ventuze za izvlačenje krvi, koje su zamenjivale pijavice, jer kada je u Vršcu ovladala kuga, bilo je zabranjeno da se upotrebljavaju pijavica, te su pravljene mehaničke. Tu su stetoskopi, apotekarski avani i mnogih drugih pomagala koja su korišćena u vreme dok je apoteka bila aktivna. Na tavanu projektovanom na dva nivoa, što za posledicu ima nesrazmerno strmi krov, sušilo se lekovito bilje, spravljali čajevi i lekovi...

-Prostor u kome je prikazano „Sećanje na Paju Jovanovića“, čuva slike koje je veliki slikar darovao gradu. Paja Jovanović je rođen u poznatoj vršačkoj porodici Stevana Jovanovića i Ernestine, rođene Deot. Njegov otac je bio prvi vršački fotograf, koji je držao fotografsku radnju pored zgrade opštine, srušene sedamdesetih godina prošlog veka. Paja je vrlo rano je počeo da sliká. Sa 16 godina uveliko je preslikavao ikone sa ikonostasa koje su radili značajni srpski slikari poput Nikole Neškovića, Arsenija-Arse Teodorovića i Pavela Đurkovića. Sreća mu se osmehnula kada ga je zapazio tutor te crkve, Aca Tokin koji ga je umolio da uradi nacrte za 26 ikona, koje su trebale da ukrase novo zvono poručeno kod bečkog zvonolivca za zvonik pravoslavne crkve u Vršcu. Paja je to i učini, i dobio preporuke za pohađanje umetničke škole u Beču. Nedugo zatim otišao je sa ocem u Beč, gde je završio gimnaziju i upisao se na čuvenu likovnu akademiju, koju je završio u klasi najboljih profesora i nastavio svoje školovanje u majstorskim školama Kristijana Gripenkerla i Leopolda Karla Milera. Odmah po završetku dobio je nagradu za kompoziciju „Ranjeni Crnogorac“, nakon čega su ga tadašnji vladika Georgije Branković, umolili da uradi „Seobu Srba“ za Milenijumsku izložbu u Budimpešti. Paja je uradio prvu verziju, ne stigavši da je završi u izdanju u kojem je od njega tražio tadašnji vladika. U međuvremenu je radio „Vršački triptihon“, koji je naručila vršačka opština za 6.000 forinti. Sa ovom slikom, koja je dobila nagradu 1896. godine u Budimpešti na Milenijumskoj izložbi,

predstavlja sebe, ali i svoj grad. Inače, to je platno od neprocenjive vrednosti, koje je umetnik podario gradu odnosno, Gradskom muzeju. Slika pokazuje tri delatnosti u Vršcu, sliku pijace na gradskom trgu, sa krstom iz 1726. godine, koji je podigao vršački trgovac kada je došao iz Jerusalima. Kompletno sve zgrade su iz XVIII veka, a slika prikazuje i zgradu opštine sa erkerom, izbačenom prozorom koji je služio za izviđanje dolaska iz pravca Beograda, Bele Crkve i Temišvara. Na njoj je izuzetnim umećem slikara, predstavljeno i lokalno stanovništvo, plastično, sa svim detaljima, dugmetima, drvenim delova kolskih točkova slično. Paja je upotpunosti uspeo da oslika kolorit ljudi i ambijenta toga vremena... Drugi deo triptihona predstavlja berbu grožđa, vinogradara koje je Marija Terezija dovela u Vršac, sa Kulom u pozadini iz XV veka i putem za manastir Mesić. Kula je slična Kuli u Smedarevu, ne slučajno, jer je obe podigao Đurađ Branković. Vršačka je podignuta na temeljima nekog starog rimskog utvrđenja, u vreme dolaska Brankovića u ove krajeve, kada je Smederevo prvi put palo pod vlast Turaka. Treći deo triptiha predstavlja žetu.

U izložbenom prostoru se nalaze i druga dela, studije za velike slike: „Kićenje neveste“, „Borba petlova“, te nacrt za masivan i velelepni ram za „Vršački triptihon“. U postavci se nalazi portret Uroša Džinića i portret Laze Dunderskog, kod kojeg je umetnik boravio tokom Drugog svetskog rata, kada je oslikao sve članove porodice Dunderski. Portret kralja Aleksandra u prirodnoj veličini, Paja je smatrao svojim najvrednijim portretom kralja, a uradio ih je deset, i svojim drugim najvećim delom, odmah posle „Krunisanja cara Dušana“, u svom bogatom opusu.

U zbirci se nalaze portret Rudolfa Svobode i Autoportret, kao i neki šturi podaci iz umetnikove biografije. O njegovom privatnom životu se zna da se tek sa 50 godina oženio svoj večiti model, Muni, ali kažu da je lik Pajine devojke, nesuđene supruge, oslikan u beračici na Triptihonu.

U ovom muzeju čuvaju se još i neki lični predmeti i Povelja kojom se proglašava za počanog građanina Vršca, iz 1940.godine.

Želja Paje Jovanovića je bila da sazida kuću u Beogradu, što mu zbog određenih političkih razloga nije pošlo za rukom, pa se danas „Legat Paje Jovanovića“ nalazi u iznajmljenom stanu. Naime, Josip Broz nije bio zadovoljan ni jednim od četiri portreta koji je naslikao čuveni slikar, pa je ovaj bacio četkicu i rekao da više neće da radi. To je bio razlog zabrane izgradnje kuće u Beogradu.

U ostalom delu muzeja nalazi se vredna arheološka postavka, skoro otvorena, sa najstarijim oruđima za rad, iz perioda od pre 25.000 godine pre nove ere. Tu se nalaze predmeti iz

praistorije, od grnčarije, nakita, keltski kostim, tragovi Dačana, Huna, Gepida i svih drugih naroda, koji su živeli na ovom prostoru. U ovom izložbenom delu posebno su predstavljeni Rimljani, iz I i II veka, i Sarmati iz III i IV veka, a najboja potvrda za njihovu egzistenciju na teritoriji grada Vršca su grobnice, koje se nalaze iza Vladičanskog dvora, na Pozorišnom trgu.

Između ostalog, muzej poseduje i maketu Kule, koja će biti završena za godinu dana. Za sada postoji samo Donžon kula, visoka 19 metara, široka 13,5 sa debljinom zidova od 2,5 metra. Interesantna je priča, proistekla iz paganskih verovanja, da je u temeljima Kule zazidana devojka, kojoj nije bilo dozvoljeno da se uda za mladića kojeg je volela, te se pretvorila u zmiju. Priča pripada vremenu kulta zmije, zmije čuvarkuće koja je čuva Kulu tokom svih ovih godina (od XV veka) od urušavanja. Kula je renovirana, izrađene su tri etaže koje su postojale u samoj kuli i ranije, i dograđena je Mala kula. Biće dozidana i Vidič kula, koja je služila za izviđanje dolaska Turaka iz grada, srušena posle sklapanja Karlovačkog mira i austro-turskih ratova. Postupkom obnove Kula dobija nove zidove izgrađene na temeljima starih, i sve se radi u odnosu na postojeće ostatke starih građevina. Tu će biti smešteni jedna muzička dvorana, muzej, biblioteka i drugi prateći objekti koji će biti uklopljeni sa kulom. Kula je imala krov, ali je bio od potrošog materijala, tako da ga se ni najstariji Vrščani ne sećaju.

Kažu da je Đurađ Branković izgradio dva velika tunela koja vode iz Kule. Jedan je služio za spuštanje do grada i drugi, kojim se iz grada vraćao u Kulu, i da je po surovoj tradiciji vladara usmrtio neimare, kada je gradnja tunela završena, u nameri da ne odaju tajnu. Postoje tragovi tih tunela. Jedan ide do Vladičanskog dvora, a drugi od Apoteke, ali se za sada ne vode nikakava istraživanja da ne bi došlo do nekih poremećaja-obavestila je mr. Ivana Pantović.

Priči nikada kraja. Istina je ne samo da ih ima dosta, da su interesantne već i da se o njima ne zna mnogo. Narodi i ljudi koji su u Vršcu živeli, ispisali su stranice i stranice kulturnih, umetničkih, etnoloških, naučnih, ljudskih vrednosti koje čine blago ovog mesta i njegove okoline. Bogatstvo je veliko i samo čeka da se prikaže.

www.topserbija.com

www.topserbija.com

www.topserbija.com

www.topserbija.com

www.topserbija.com

FELIKS MILEKER (FELIX MILLEKER)

www.topsrbija.com

www.topsrbija.com

www.topsrbija.com

www.topsrbija.com

www.topsrbija.com